

רטרואקטיב

פולחן היהת השיכון
 אי דם, בוגז אורי וחסר
 גם קשרים אלו המסונו
 עתים גם בעולם החדש
 בין הסתרים לבין עצמם
 תושבי ספרד מה ששייך
 קשר בין תושבי עמי צדי
 הערכים החברתיים שרוחו
 תוך גאון חלקי למען
 עבות ירשו מספר יחס של
 מצא חברו נבדח, תארים
 על השתייכות לאגולה או על
 הח, והשתתפות במסעות
 יום אולם מאוחר,

במושבות פיתו את בני
 מלכיונים לנסוק במסחה,
 שות כלכלית אחרות, מה
 שות קחי הגניחים
 וכוונת יחסות היננית
 כמסחר ומלאכה ושוכי ליחס
 מדינה קרבתית לא
 המהירים שיניים
 יחוס למסדר המהירים דיבור
 חייבו כנסיה הקתולית
 גנות והתלבטו בטונון ספרד
 על ספרדי ההזדהות
 גם ספרדי והנאמנות למטר
 אתו בהתאם למקום ולזמן
 תרשים החל הכתר כנסות
 סכסוכו על המהירים חקני
 תסיסה העם נבחר אי
 ד של ממש עם זאת באופן
 מדינות המוניטיבים ואגוסטו



צריך לשים לב לשני יסודות המרכיבים האלה
 שואלים, כי שאלות אלה חוק ביטנו לנו-יה בנט
 לבין פיהסופים נוריים, איונים שאמרים "לא"
 כבוד והכח לאמנר קית - למה הם אומרים יסוד
 הנצחה סטטיקה נרחוקים של אלה שחוכרתי
 סמי שיש בין ספרד ויפני, מייצגת נאמנה באשר
 פילוסוף מאבד צליל מראה התנגדות עקרונית
 לאמונה, וסדר בעבודתה מקשים לאחרים, תורו
 לא וראית מניקת, סבגה היא שהשימוש
 בפוסטסופיה אלה ימש לבביות באמונה, זה מה
 שקרה למקסימים בקל התנועות והזרזותית,
 שהחלים עם חילול ערה לעמים אך הפכו בסוף
 למשהו בלתי רחמי שימוש בתורו של כרוז
 צריך להיות מאוזן, לא סתמך את מה רוח
 לחיי המערב בכבוד, אולם יחדות טארי השונים
 למה שפירוי חצו אלה הם פתוחות ופואים
 מאז חיסורים, פליקן חשב ביתר בורפת
 חלכאורים שהיה לאימון באר

מבחינה אידאולוגית ורשמית היה "הכיבוש מחדש" (Reconquista) מסע צלב שנועד
 לסלק את המוסלמים מאדמות נוצריות. למעשה הוא נבע מהצורך באדמות חדשות
 לייבוש וזריעה, והיווה חלק מתהליך "התפשטותה של אירופה", במהלכו היגרו בני
 היבשת לאזורים הפחות מיושבים בחפשי אחר מקורות מחיה. אולם בעוד שבמדינות
 של אירופה היתה יכולת הכיבוש של שטחים ריקים מאוכלוסין מוגבלת, מה שגרם
 לאירופים להדיל שטחי מחיה באמצעות כריתת יערות, ייבוש ביצות ושיפור טכניקות
 חקלאיות, הרי שבפני הספרדים היתה שמורה האופציה של כיבוש שטחים "חדשים".
 תוך ניצול חולשתם הפוליטית, הדמוגרפית והצבאית של המוסלמים כבשו הספרדים
 בתהליך בן מאות שנים את חצי האי האיברי. אופציה זו של כיבוש גרמה לספרד
 להתפתח באופן שונה משאר אירופה.
 ראשית, הפיתוי הרב לוכות בשלל, אדמות ותפקידי מפתח בשדות הכתר והכנסיה
 פתח יחס של בוז כלפי נוסחר, אומנות ומלאכה. יחס זה הפריע לצמיחתה של בורגנות
 עירונית שהתפתחה מאד בימה"ב המאוחרים בשאר חלקי אירופה. שנית, האופציה
 של כיבוש אדמות נוספות עודדה את הספרדים לגדל כבשים במקום להכשיר אדמות
 לגידולי קרקע כפי שהדבר נעשה בשאר חלקי אירופה. האדונים הפאודליים הכבירים,
 שהיו בעלי המונופול על גידול הכבשים, התארגנו באינד שנקרא "מסטה" (Mesta)
 וככל שמספר הכבשים התרבה, הם נישלו יותר ויותר איכרים והידלגו מאדמותיהם
 והפכו אותן לאדמות מרעה. שני תהליכים אלו יצרו בספרד צורך ביימנת כיבושים
 מעת לעת. במקום לנסות "להאכיל" את האוכלוסיה ההולכת וגדלה ע"י השבחת
 אדמות, יצרו הספרדים תלות בהגירה מתמדת לאדמות חדשות. החוקרת אלטמן
 טוענת כי בעקבות ההגירה הפנימית נוצרה בספרד פתיחות כלפי גיירות
 לטענתה, פתיחות זו הקלה על המעבר לאמריקה מאוחר יותר. למעשה, הכיבושים לא
 יצרו פתיחות להגירה כי אם תלות בה. ספרד "התמכרה" להגירה ולעבודה שעודפי
 אוכלוסיתה מופנים כל מספר שנים לאדמות "חדשות". בהקשר זה טוען גונסון כי
 קרוב לוודאי שלולא הכניעה לאמריקה, ספרד ומרקונל היו ממשיכות בכיבושהן לכיוון
 צפון אפריקה.

האשית, הם התנהו במקרה הכתר והמלך, אך ריק כבודיהם של האירופים מדינות פתוחות ולא כי המשיכו על ידי המלך, אולם חוקרים המבוססים על פליקס
 באקופלרדית ויאלק ווסטיה ולקחה צולת מיעור לבני מעמד וכו' וישיבה אמיליה כמחשבותיהם לכתוב וספר זה. לכדי סדר של ממש, לא לזרז חובדי מדיניות אידאולוגיות
 או ביוצן לחקום ישויו מדינות (מדינת עם נוצר, כריקו, למשל את ההתקיים המוניטיבים

ידה מן המצב שמואך לעיל היתה
 אגודות שתי-בכל רחבי אירופה
 הקיימים כמעט בכל מדינה אירופית-
 ובאסיה ובצפון, אגודות הנושמות
 עונה בלפת. האגודה החשאית של
 קריק ופולדויס באוקראינה ורבות
 היו מורכבות כמעט בכל מדינה והפכה
 17. לכן ההפסקה הכלל-אירופאית של
 184. חרף אירועים מקומיים כמו מרד
 טים בדוסיה (מורה על-ידו אהנו נעלשו
 חרף שניסו לסייר באתו וכו') ועד
 לאספות כמו המרד הוויי של 1820 וכו'
 נהגו הפכו כפיוס הגרול של בורות המלכה
 היה באירופה, מטרד המרד אהנו כסכנה
 לים הסדר העולמי ואמיליו האפיקו
 1842. כולה מיוחסת ככל אגודות הסדר
 היו כור היתוך דרכו עברו מדינות
 החלישי היה חרב בארצות, אולם
 ירוון והרי דעות חלקי הייסו קשרים
 סיועו ו לו המטרד על כל אירופה כו
 מרישה היתה קרו עכשיו מסופת של
 מדי הקשורות זו לזו. מטרד, למשל האמרי
 רעון ו של כל אגודות הסדר, שמטרדו
 כלל אירופית
 היה באופן אולם בתמונה זו שאנו מנסים
 מריש חשב אתה "העברש אהנו וכו'
 את עקבות המהת והריס המר
 אשהבן מיהת, מחקרה העכביש העיר
 חסר מספר קטן עד היום של מנהלים
 וסדים פנוראי ימים כמטרדים בעת ומנה
 הכנות הנוודות בכל רחבי אירופה הקשרים
 דות מיו ימים קרובות קשרים בנסות
 ה העלווה ומתחכמים בכל רחבי הוכשת
 שרא, ולשים גם יתר מה, מדיניותיהם
 ל, בואוסטו, מאצור והכריהם,
 ארות הסדר הפוסטנוות היה אומיס
 חקים יוד בשנות התשעים של המאה
 עשרה אז "אגודת הפנוראי" וקהל אז
 אים" בצרפת המרד וזה באכריות
 וזא להרוג אולם הרוח כבר טרן ואחד
 של באבן, שלא נוצר לחוג כי אם הנולה,

מחזורי הגירה בני מאות שנים אלה, שנבעו מערכים חברתיים אכרוניסטיים ומרוסר
 הכוונות לשוני כלכלי ותעסוקתי בספרד, מסתמים אם כן את הרקע וההסבר הכללי

דבר המערכת

"רטרוספקטיבה", עיתון החוג להיסטוריה כללית, יוצא שוב לדרך. הגיליון הראשון של העיתון יצא לפני כשנה וזהו הגיליון השני. אנו מקווים שמרווחי הזמן בין הגיליונות שיצאו בעתיד יצטמצמו בהרבה. הפקת העיתון ותדירות הופעתו תלויים גם בנדיבותם של מוסדות שונים באוניברסיטה, אך בעיקר ברצונם ומאמצם של תלמידי החוג. ליתר דיוק: דרושים 5 עד 7 סטודנטים שמוכנים לתרום מזמנם ומכישוריהם ברעיונות וגם קצת במעשים, על מנת שלעיתון יהיה המשך. המערכת הנוכחית כוללת 3 אנשים בלבד, ואלו אינם פנויים די-הצורך לעיסוק בעבודת העיתון. משום כך היו חבלי הלידה של גיליון זה קשים, ומשום כך - ללא היענות של סטודנטים נוספים, לא יוכל העיתון להתקיים. היות ואנו רואים בעיתון מפעל חיוני לתלמידי החוג, והיות ואנו רוצים להגדיל ולהעשיר מפעל זה, אנו מנצלים במה זו כדי לקרוא לכל מי שמעוניין להצטרף למערכת העיתון. ניתן לפנות בכתב לתא "רטרוספקטיבה" (במזכירות החוג) או ישירות לאחד מחברי המערכת. מטרתו העיקרית של העיתון, כפי שהוגדרה ע"י המערכת הנוכחית, היא ליצור או להעמיק, היכרות של תלמידי החוג עם נושאים שונים בתחום מדעי הרוח. במסגרת רחבה זו של נושאים תינתן עדיפות לנושאים מעניינים או מקוריים במיוחד (עפ"י טעמם של חברי המערכת) ולנושאי מחקר עדכניים. מטרה נוספת של העיתון, שאיננה בהכרח מנותקת מהראשונה, היא לתת כלי ביטוי בידי סטודנטים מהחוג. אנו נשמח לקבל הן מאמר, מקורי ומעניין, של סטודנט בנושא היסטורי ספציפי (כולל תקצירים של עבודות פרו"ס וסמינר), והן חיבור של סטודנט בכל הקשור למוסד האוניברסיטה, ללימודים בחוג ולכלל ההווה הסטודנטאילית. על כל פנים, בכוונתנו שהעיתון יתבסס בראש ובראשונה על מאמרים או ראיונות שתוכנם מקצועי-מחקרי.

במוקד העיתון תעמוד, כמוכן, ההיסטוריה, אך עם זאת אנו מבקשים לעסוק גם בנושאים המשותפים להיסטוריה ולתחומים נוספים במדעי הרוח - פילוסופיה, ספרות, אומנות וכיו"ב. משום כך אנו מפיצים מספר עותקים של העיתון בקרב סטודנטים מחוגים נוספים של הפקולטה.

אנו מאחלים לכם קריאה מעניינת ומקווים להמשיך את העיתון ביתר שאת.

המערכת.



תוכן העניינים

1	דבר המערכת
2	היסטוריוגרפיה פוסט-מודרנית - שתי דעות (ראיונות עם אילן פפה ועם יואב גלבר)
3	מנקודת השקפה נוצרית (ראיון עם מרסל דובואה)
4	אגודות סתר מהפכניות - כוחו של היחיד
5	ההגירה מספרד למושבותיה באמריקה במאה ה-16
6	תעמולה היסטורית בדרשה
7	דבר נציגת החוג באגודת הסטודנטים
8	תשבץ
9	"אין עשן בלי אש"

עורך: הלל הדרי ■

מערכת: סרגיי פולצ'וק, ורד רוזנשטיין, הלל הדרי ■

עורך לשוני: הלל הדרי ■

עיצוב גרפי והפקה: סטודיו לעיצוב גבת ■

דפוס: "פרינט אקספרס" ■

אגודות סתר מהפכניות

- כוחו של היחיד

זאת: דרור כהן

תלמיד לתואר שני בהיסטוריה כללית,

אוניברסיטת חיפה

כרשת קורי עכביש על פני אירופה

התוצאה הישירה מן המצב שתואר לעיל היתה צמיחתן של אגודות סתר בכל רחבי אירופה. האגודות התקיימו כמעט בכל

בגיליון הראשון של "רטרוספקטיבה" כתב דרור כהן מאמר בנושא "אגודות סתר מהפכניות" למי שזוכר ולמי שלא, הרי מאמר מס' 2.

מדינה אירופית - הקרבוני באיטליה ובצרפת, אגודת המשפחות ואגודת העונות בצרפת, "האגודה החשאית של הקדושים קיריל ומתודיוס" באוקראינה ורבות אחרות. הן היו מעורבות כמעט בכל מרד ומהפכה במאה ה-19. למן המהפכות הכלל-אירופאיות של 1830 ו-1848 דרך ארועים מקומיים כמו מרד הדקבריטים ברוסיה (שנוהל על-ידי אחת משלוש אגודות סתר שפעלו ברוסיה באותו זמן) ועד למרידות לאומיות כמו המרד היווני של 1820 וכו'. אגודות הסתר הפכו לסיט הגדול של כוחות השלטון והריאקציה באירופה. מטרינך הגדיר אותן כסכנה הגדולה לקיום הסדר העולמי ואפילו האפיפיור הוציא ב-1821 בולה מיוחדת כנגד אגודות הסתר. האגודות היוו כור היתוך דרכו עברו מנהיגים (נפוליאון השלישי היה חבר בקרבוני), אמנים (כלורד ביירון) והוגי דעות. חלקן קיימו קשרים הדדיים וסייעו זו לזו במאבקן. על פני אירופה, כך נדמה היה, נפרשה רשת קורי עכביש מסועפת של אגודות סתר הקשורות זו לזו. מטרינך, למשל, האמין שקיים ארגון גג של כל אגודות הסתר, שמטרתו - מהפכה כלל-אירופית.

בראשית היה באבן

אולם בתמונה זו שאנו מנסים לצייר חסר מרכיב חשוב אחד - העכביש. אותו יצור חורש רע שיתן את עקיצת המוות לחרק חסר האונים שהסתבך ברשת. בתפקיד העכביש הציבו אגודות הסתר מספר קטן עד להדהים של מנהיגים וארכי-קושרים שנראו לעתים כמעורבים בעת ובעונה אחת במהפכות ואגודות בכל רחבי אירופה. הקשרים בין האגודות היו לעתים קרובות קשרים ברמת המנהיגות העליונה ומהפכנים בכל רחבי היבשת קיבלו השראה, ולעתים גם יותר מזה, מדמויותיהם של בלנקי, בואנורוטי, מאציני וחבריהם.

אבי כל אגודות הסתר המהפכניות היה אוגוסט באבן, שהקים עוד בשנות התשעים של המאה השמונה עשרה את "אגודת הפנתיאון" וניהל את "מרד השוויים" בצרפת. המרד דוכה באכזריות ובאבן הוצא להורג אולם הזרע כבר נזרע ואחד מחסידיו של באבן, שלא הוצא להורג כי אם הוגלה, עתיד היה

תולדותיה של אירופה במאה ה-19 נקראות כסיפור של מאבק בלתי פוסק בין כוחות המהפכה לשלטון השמרני, מאבק שהתבטא בשורת הפיכות עקובות מדם שסחפו את היבשת בגל אחד חסר מעצורים, מנקודת השבר הגדולה הראשונה - המהפכה הצרפתית, אל עבר אורגית האלימות הגדולה שציינה את פתיחתה של המאה העשרים. גל אדיר זה עירבל והטביע

במהלך המאה את כל מאגר הבריתות, האמונות וההסכמות שאיפשרו את קיומה של אירופה, כפי שהיתה, עד למאה השמונה עשרה. בעיקר עבור תושבי הערים והנסיכויות הגדולות, שהיו גם מרכזי השלטון, היתה זו תקופה של חוסר ודאות מתמיד.

המשטרים השונים הגיבו כפי שמגיב כל שלטון לאיום על קיומו - בדיכוי. אולם, לעומת איום היצוני מקובל על שלמות הממלכה, קשה מאד לדכא הלך רוח המקיף חלק ניכר מן העם. לא ניתן להסתפק בדיכוי האלים של כל התקוממות ברגע שהיא מתחילה, שכן משמעות הדבר לתת את היזמה בידי הקושרים ולהסתמך על כוחות הצבא שנאמנותם במצב כזה אינה מובטחת. לפיכך נוצר הצורך לנקוט באמצעי דיכוי כנגד האוכלוסיה האזרחית. צנזורה, דיכוי פעיל של כל מי שנחשד כמתנגד לשלטון, פריחת המשטרות החשאיות, כל אלה היו צעדים המתחייבים מן המצב החדש.

על רקע זה קל להבין את צמיחתן של אגודות הסתר. האופוזיציה ירדה למחתרת כדי להתחמק מאמצעי הדיכוי השונים שהופעלו כנגדה, וניצלה את אמצעי התקשורת החדשים ורבי התפוצה - העיתונים, כדי להשפיע על דעת הקהל וליצור לעצמה תמיכה המונית. נקודה זו חשובה במיוחד, כי ללא תמיכה מסיבית של דעת הקהל, קל היה מאד לשלטונות למחוץ את אגודות הסתר. פעילותן המהפכנית חשפה אותן בהכרח כלפי חוץ - הן חייבות היו לגייס מצטרפים חדשים, דבר שאיפשר אינפילטרציה על-ידי שוטרי-חרש, הן חייבות היו לרכוש נשק, כלומר, ליצור קשר עם סוחרים נשק שרובם מוכרים למשטרה וכו'. התמיכה ההמונית מצד אחד הבטיחה שלא יתאפשר לממשלה פשוט "להעלים" את ראשי האגודות אם וכאשר נתפסו, ומצד שני היוותה את הכח שעליו נבנתה תוכנית המהפכה, שכן אגודת סתר מוגבלת בהכרח במספר חבריה ואינה יכולה לנהל מהפכה אמיתית בכוחות עצמיים.

ליחסים בין גבר לאישה, בדרך שלה אמנם, תמיד היתה הסתייגות מהחומריות הגסה של יחסי בשר בלבד. זה פשוט מכוער ולא מעניין.

איך הגבת כשקראת בפעם הראשונה את המשפט המפורסם של ניצשה שאלהים מת?

בזה ניצשה הוא לא מתפזיקאי בכלל. עבורי, המתח הפנימי שקיים בתוך תוכי באופן מתמיד הוא מספיק בשביל לאפשר לי את האמונה באלהים.

אבל למה המתח הזה נוצר?

כתוצאה מלחימה נגד סיפוק עצמי, אנוכיות, מרידות והתנגדות. תכונות אלו היו קיימות, למשל, בזרם שהושפע

רבות מניצשה - בסוריאליזם. כל העקרונות כגון אני קיים, אלהים מת, אני היוצר, הדמיון - הם שלילה. הם אינם נתמכים באמונה. היאוש הוא הסיבה האמיתית לרעיונות אלו.

שאל, שמע
ורשם:
דניס יופה



איך אתה מתייחס ליחסים אשר לפני החתונה?

אילו היינו מסתכלים בבעיות האלו לא מלמטה אלא מלמעלה, לפי המשמעות האמיתית, היינו מבינים שישנה משמעות מסוימת לאהבה שהיא מעבר לסתם חיבה אנושית; אהבה היא גם ביטוי לאהבת בורא העולם.

אצל אוגוסטינוס אנחנו מוצאים רעיונות כמו: אי-שלמות של האישה כאשר היא לא יחד עם גבר, צלם האלהים הוא בגבר ולא באישה, אישה זה יצור נחות מגבר.

זאת טעות שכבר תוקנה. אוגוסטינוס היה נאיבי, הוא היה נאו-פלאטוני מידי. אצלו קיימת הפרדה נאיבית בין גוף לבין נפש, כמו שני עולמות שונים לחלוטין, וזה לא כך. פגישה

בין גבר לאישה לא צריכה להיות רק ברמה של הבשר, היא צריכה להיות יותר

להיות יותר יפה, יותר מעניינת, יותר מיסטית.

את זה צריך להסביר לצעירים, הרי בשר

הולך וחולף ומה שנשאר זה חי

הרוח. גם המודרניות

מקבלת את הגישה

היותר עמוקה

ההגירה מספרד למושבותיה באמריקה במאה ה-16

תקציר עבודת פרוס' של נועם ארד

תלמיד לתואר ראשון בחוג להיסטוריה כללית

את האוכלוסיה ההולכת וגדלה ע"י השבחת אדמות, יצרו הספרדים תלות בהגירה מתמדת לאדמות חדשות. החוקרת אלטמן טוענת כי בעקבות ההגירה הפנימית נוצרה בספרד פתיחות כלפי נייודות והגירה. לטענתה, פתיחות זו הקלה על המעבר לאמריקה מאוחר יותר. למעשה, הכיבושים לא יצרו פתיחות להגירה כי אם תלות בה. ספרד "התמכרה" להגירה ולעובדה שעודפי אוכלוסיתה מופנים כל מספר שנים לאדמות "חדשות". בהקשר זה טוען גיונסון כי קרוב לודאי שלולא הכניעה לאמריקה, ספרד ופורטוגל היו ממשיכות בכיבושיהן לכיון צפון אפריקה.

מחזורי הגירה בני מאות שנים אלה, שנבעו מערכים חברתיים אנכרוניסטיים ומחוסר הנכונות לשינוי כלכלי ותעסוקתי בספרד, מספקים אם כן את הרקע וההסבר הכללי להגירה הספרדית לאמריקה.

פרק שני: המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים של ההגירה הספרדית.

"מחזורי ההגירה" מסבירים את גל ההגירה הנרחב מספרד לאמריקה. אולם, הם אינם יכולים להסביר את מניעיהם של פרטים וקבוצות שהרכיבו את אוכלוסיית המהגרים. ואכן, אוכלוסיה זו לא ייצגה את כלל אוכלוסיית ספרד מבחינה אתנית, אזונית וחברתית-כלכלית.

מאפיינים אזוניים ואתניים של ההגירה:

ההרכב האזורי והאתני של ההגירה היה קבוע כמעט לכל אורך המאה ה-16. האזורים הדרום-מערביים, אנדלוסיה ואקסטרמדורה, סיפקו את החלק הארי של ההגירה, כששיעורי ההגירה הולכים ופוחתים כלפי צפון ומזרח. קיימים מספר הסברים לתופעה זו. באזורי אנדלוסיה ואקסטרמדורה בלטה בייחוד התופעה של נישול איכרים והידלגוס מאדמותיהם על ידי אנשי ה"מסטה". שנית, שיעורי ההגירה היו פונקציה של זמן ומרחק מסביליה, אשר היתה מרכז התקשורת, הסחר והתחבורה עם אמריקה. אזורים מרוחקים קיבלו פחות מידע על אמריקה ויכולתם להגיע לסביליה לצורך הגירה היתה פחותה אף היא. שלישית, הכתר עודד הגירה של קסטיליאנים וניסה למנוע הגירה של אראגונים וקטלונים. רביעית, בני הצפון והמזרח היו "עסוקים" בנושאים אחרים: הקטלונים ניסו לשקם את אימפריית הסחר היס-תיכונית שלהם, ואילו הבסקים היו עסוקים בסחר צמר וברזל עם צפון אירופה.

מאפיינים חברתיים-כלכליים של ההגירה:

בניגוד להסכמה שיש בקרב החוקרים בנוגע למוצאם האזורי והאתני של המהגרים, הרי ששאלת מוצאם החברתי מעוררת ייחוסים נוקבים. אסכולה אחת טוענת כי מרבית המהגרים

מבוא

כשנה לאחר גילוי אמריקה, בשנת 1493, הוקמה באי היספניולה נקודת המאחז הספרדית הראשונה - איזבלה. בכך החלה ההגירה הספרדית לאמריקה. לעבודה זו ארבעה פרקים: הפרק הראשון יציג את הרקע והתנאים שגרמו להגירה מספרד, הפרק השני ידון במאפיינים הסוציו-דמוגרפיים של המהגרים ויסביר את הסיבות לקיומם של מאפיינים אלה, הפרק השלישי ידון בפעילויות הכלכליות ובמוביליות החברתית של המהגרים, והפרק הרביעי יעסוק בקשרים תרבותיים וחברתיים של המהגרים עם ספרד, לעומת מגמות של יצירת זהות תרבותית ופוליטית נפרדת. פרק הסיכום ינסה לבחון, לאור הפרקים הקודמים, עד כמה היתה שונה ועצמאית חברת המהגרים מהחברה הספרדית נכון לסוף המאה ה-16 מהבחינות הכלכלית, החברתית, הפוליטית והתרבותית.

פרק ראשון: הרקע הכללי להגירה הספרדית לאמריקה

מבחינה אידיאולוגית ורשמית היה "הכיבוש מחדש" (Reconquista) מסע צלב שנועד לסלק את המוסלמים מאדמות נוצריות. למעשה הוא נבע מהצורך באדמות חדשות לעיבוד ומרעה, והיווה חלק מתהליך "התפשטותה של אירופה", במהלכו היגרו בני היבשת לאזוריה הפחות מיושבים בחפשים אחר מקורות מחיה. אולם בעוד שבמרביתה של אירופה היתה יכולת הכיבוש של שטחים ריקים מאוכלוסין מוגבלת, מה שגרם לאירופים להגדיל שטחי מחיה באמצעות כריתת יערות, ייבוש ביצות ושיפור טכניקות חקלאיות, הרי שבפני הספרדים היתה שמורה האופציה של כיבוש שטחים "חדשים". תוך ניצול חולשתם הפוליטית, הדמוגרפית והצבאית של המוסלמים כבשו הספרדים בתהליך בן מאות שנים את חצי האי האיברי. אופציה זו של כיבוש גרמה לספרד להתפתח באופן שונה משאר אירופה.

ראשית, הפיתוי הרב לזכות בשלל, אדמות ותפקידי מפתח בשרות הכתר והכנסייה פיתח יחס של בוז כלפי מסחר, אומנות ומלאכה. יחס זה הפריע לצמיחתה של בורגנות עירונית שהתפתחה מאוד בימיה"ב המאוחרים בשאר חלקי אירופה. שנית, האופציה של כיבוש אדמות נוספות עודדה את הספרדים לגדל כבשים במקום להכשיר אדמות לגידולי קרקע כפי שהדבר נעשה בשאר חלקי אירופה. האדונים הפאודליים הבכירים, שהיו בעלי המונופול על גידול הכבשים, התארגנו באיגוד שנקרא "מסטה" (Mesta) וככל שמספר הכבשים התרבה, הם נישלו יותר ויותר איכרים והידלגוס מאדמותיהם והפכו אותן לאדמות מרעה. שני תהליכים אלו יצרו בספרד צורך ב"מנת כיבושים" מעת לעת. במקום לנסות "להאכיל"

והמצליחה ביותר ולפיכך היוו גם מקור לחיקוי וגם מסווה נוח לפעילות חתרנית. ואכן, כמה אגודות סתר התקיימו בדרך של חדירה אל תוך תאי הבונים החופשיים וניצול המשאבים וחופש הפעולה היחסי של אגודה זו. גורם שלישי הוא קיומה של אותה קבוצה מצומצמת של אישים שמערכת קשרי הגומלין ביניהם במישור הרעיוני ובמישור המעשי היוותה, למעשה, את המצע לפעילותן של אגודות הסתר.

אוגוסט בלנקי

אוגוסט בלנקי (1881 - 1805) היה אב-הטיפוס של דמות המהפכן החדש. הוא שאל את עיקרי תורתו מבאבף ותלמידו, בואנורוטי (עימו גם נפגש), ושכלל את רעיונותיהם בדבר דרכי הפעולה וצורת ארגון המהפכה לכלל כוח שלא ניתן היה להתעלם ממנו. את מעלליו לא ניתן לתמצת בשורות הבודדות העומדות לרשותנו. כבר בגיל 19 היה חבר בקרבונרי, ולאחר מהפכת 1830 באגודת "ידידי העם" שהטיפה למהפכה נוספת, אלימה וקיצונית יותר. מ-1834 ואילך בלנקי מקים סדרה של אגודות סתר, שהמפורסמות בהן הן "אגודת המשפחות" ו-"אגודת העונות". הוא נאסר בעקבות ההתקוממות של 1839, אותה הנהיג. הוא שוחרר ב-1844 ונאסר שוב לאחר מעורבותו במהפכת 1848 (הוא לא היה בפרזי בעת המהפכה, אולם שב אליה מיד לאחר מכן והצטרף להנהגה). במהפכה עצמה היתה מעורבת "אגודת הדיסידנטים" שהוקמה מקרב חברי "אגודת העונות". בלנקי מונה לנשיא "הקומונה הפריזאית" של 1871 למרות שהיה אסור באותה עת. הוא שוחרר ונפטר לבסוף עזוב, שכוח וממורמר, לאחר שבילה כמחצית חייו בכלא. האיש הקטן והשברירי הזה, ששום בית-כלא לא היה עמוק או מבודד מספיק כדי למנוע ממנו להפעיל את השפעתו ההרסנית על נאמניו, ושלא ניתן היה להיפטר ממנו בדרכים קיצוניות יותר מפאת החשש להשפעת מעשה כזה על דעת הקהל, הפך לסמלה של תקופת הפריחה של אגודות הסתר. יותר מאוחר, בתחילת המאה העשרים, יתאר אותו ג'. ק'. צ'יסטרטון בדמותו של "יום ראשון" האימתני, שהוא גם ראש ארגון האגודות האנרכיסטיות המבקשות להשתלט על העולם וגם ראש הסקוטלנד יארד, בפרודיה הנפלאה "האיש שהיה יום חמישי".

כוחו של היחיד

אוגוסט בלנקי ראוי לשמש כאקורד הסיום למאמר זה, שכן בדמותו ניתן לראות בבירור את אחת התופעות המפליאות המיוחדות פרק זה בהיסטוריה. כיצד יכלה קבוצה מבודדת של גולים פוליטיים, עצירים ואסירים שפוטו, המנותקים מחוגי השלטון בארצות מוצאם והחיים במאבק מתמיד על חירותם שלהם, להטיל במשך למעלה מחצי מאה שילוב של קסם ואימה על יבשת שלמה? מפאת קוצר היריעה לא נפרש כאן במלואו סיפור הקשרים בין אגודות הסתר להוגי הדעות המובילים של התקופה ויחסי הגומלין שבינן לבין שני הזרמים המחשבתיים/פוליטיים החשובים - לאומיות וסוציאליזם - שצמחו ופרחו בתקופה זו. גם כך, ההשפעה שנודעה לאגודות, הן ישירות והן באוירה שהן תרמו ליצירתה, היתה גדולה בהרבה משניתן היה לצפות לאור מספר החברים בהן. סיפורן של אגודות הסתר הפוליטיות של המאה התשע-עשרה הוא, בין היתר, סיפורה של קבוצת מהפכנים נחושים, שנכונים היו להקרבה עצמית. בסופו של דבר, הרבה אחרי מותם של גיבורי המהפכה, זהו סיפור של ניצחון כנגד כל הסיכויים. זהו, בין היתר, סיפור על כוחו של היחיד. ■



להכין את הבסיס האידיאולוגי והמעשי של רוב אגודות הסתר של המאה ה-19. אדם זה היה פיליפו בואנורוטי. בואנורוטי היה בצעירותו חבר בבונים החופשיים, ומשם אימץ את המבנה ההיררכי, הטקסיות וקודי ההתנהגות. בתקופת חייו, תוך שהוא מוגלה ממדינה למדינה ומכלא לכלא, הספיק להקים לפחות ארבע אגודות סתר שונות ולהשפיע על מרבית המהפכנים שפעלו אחריו, וביחוד על הארכי-מהפכן הראשי של אמצע המאה - אוגוסט בלנקי.

המבנה האיחיד של אגודות הסתר

אך לפני שנפנה אל בלנקי, נתעכב לרגע על כמה מאפיינים במבנה ובדרכי הפעולה שייחדו את האגודות של אותה תקופה, וראשון - מבנה התאים.

רוב אגודות הסתר היו מאורגנות כסדרה של תאים מבודדים, כאשר החברים בכל תא מכירים זה את זה בכינויי קוד בלבד. לכל תא היה "ראש תא", שהיה חבר גם בתא ברמה גבוהה יותר, עם עוד ראשי תאים, וכן הלאה. אם ניקח כדוגמה את "אגודת העונות", שהיתה מעורבת במהפכת 1848 בצרפת, הרי שהיו שבעה חברים בכל תא, שכינוייהם כשמות ימי השבוע. ראש התא נקרא, כמובן, "יום ראשון". ארבעה ימי ראשון הרכיבו "חודש", שלושה חודשים - "עונה", וארבע עונות - "שנה". ראשי השנים (כל ראש שנה כונה "סוכן מהפכני") היו אמורים להיות מקושרים אל המועצה המהפכנית העליונה. בפועל היו רק שלושה "סוכנים מהפכנים", שהיוו בעצמם את ראשות התנועה, והדומיננטי מביניהם היה (כמה מפתיע) אוגוסט בלנקי.

מאפיין שני שמאחד את מרבית אגודות הסתר הפוליטיות של התקופה הוא דרכי הפעולה. הדמיון משתרע מטקסי הקבלה שהיו עוברים המצטרפים החדשים, אל תקנוני האגודות (במידה שהם ידועים לנו) ועד להוצאת עיתוני מחתרת ולמסדרים החשאיים שהיו עורכות האגודות לחבריהן במסווה של טיול ערבית מקושרים אל המועצה המהפכנית העליונה. שעשוי היה באותה מידה לשמש לאיסוף הכוחות לצורך תחילתה של הפיכה.

הדמיון באופיין ובדרכי-פעולתן של אגודות הסתר השונות נבע ממספר גורמים. ראשית, היותן תולדה של מצב דומה. הצורך להתגונן מפני אמצעי אכיפת החוק שבידי השלטון הכתיב, למעשה, מבנה שגורם לכך שחשיפת קבוצה קטנה של קושרים לא תביא לפילת האגודה כולה. היינו - מבנה תאי מסוג זה או אחר. שנית, היניקה ממקור משותף - הבונים החופשיים. הבונים היו אגודת הסתר הותיקה, המבוססת